

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 11 febr. 1893 kl. 2 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af frälsemäns rätt till särskildt forum.

Från Andra Kammaren har till lagutskottets handläggning hänvisats en inom nämnda kammare af herr *Olof Olsson* i Stockholm väckt motion, n:o 148, så lydande:

Sedan Riksdagen, på sätt dess underdåniga skrifvelse den 8 april 1868 utvisar, för sin del beslutat en författning angående upphäfvande af frälsemäns rätt till särskildt forum, lät Kongl. Maj:t genom nådig skrifvelse till adelsmötet den 5 februari 1869 inforra ridderskapets och adelns yttrande, huru vida ridderskapet och adeln för sin del godkände det i Riksdagens omförmälda skrifvelse intagna förslag till författning i ämnet. Enligt ridderskapets och adelns den 19 påföljande mars aflättna underdåniga skrifvelse till Konungen förklarade ridderskapet och adeln sig väl medgifva upphörande af dess särskilda forum i vissa brottmål, men deremot icke kunna samtycka till förändring af den frälsemän enligt kap. 8 § 2 mom. 8 rättegångsbalken tillkommande rätt att få vissa andra dem rörande mål (tvister om arf och testamenten samt förmynderskapsärenden) handlagda omedelbart af hofrätt.

Under det nära ett fjerdedels sekel, som förflutit sedan adelsmötet fattade detta beslut, torde emellertid tänkesätten hos ridderskapet och adeln hafva förändrats och insigt vunnits derom, att frälsemännens rätt till särskildt forum är dem mera till olägenhet än fördel. Och då ett borttagande af ifrågavarande privilegium skulle i sin mån bidraga till svenska medborgares likställighet inför lagen, får jag under åberopande af innehållet i Riksdagens ofvan omförmälda skrifvelse härmed vördsammast föreslå,

det Riksdagen för sin del måtte besluta en författning angående upphäfvande af frälsemäns rätt till särskildt forum, så lydande:

Med ändring af hvad § 6 af ridderskapets och adelns privilegier den 16 oktober 1723 samt mom. 8 § 2 i 8:de kapitlet rättegångsbalken inne-

hålla derom, att vissa mål och angelägenheter rörande frälsemän skola omedelbart af hofrätt bedömas och handläggas, samt med upphäfvande af Kongl. Maj:ts nådiga förordning den 10 januari 1755 angående afskrifters ingifvande i Kongl. Maj:ts och riksens hofrätter af bouppteckningar efter frälsemän, förordnas, att dessa mål och ärender hädanefter skola tillhöra vederbörande underdomstolar och efter allmänna rättegångsordningen behandlas,

dock att derigenom icke någon inskränkning sker i den rätt, som jemlikt kongl. resolutionen den 3 oktober 1675 § 35 jemförd med kongl. förordningen den 1 mars 1749 tillkommer arfvingar i adliga sterbhus att till förrättande af bouppteckningar och arfskiften i samma sterbhus kalla dem, som de helst dertill vilja bruka; kommande i följd häraf kongl. brefven den 26 oktober 1748 och den 7 april 1805, hvarigenom utländske adelsmän, som hit till riket inkommit, samt svenska akademiens ledamöter blifvit förunnade enahanda förmåner i rättegångsmål som ridderskapet och adeln, att till all verkan upphöra.

I det utlåtande n:o 8, som ligger till grund för Riksdagens, af motionären åberopade skrifvelse den 8 april 1868, anförde lagutskottet vid nämnda års riksdag, hurusom utskottet i likhet med lagutskottet vid flera föregående riksmöten, då frågan om upphäfvande af frälsemäns rätt till särskildt forum varit å bane, funne den ifrågasatta lagstiftningsåtgärden tidsenlig och verkande till enhet i lagskipningen. Sedan utskottet härefter lemnat en redogörelse för den undantagslagstiftning, hvars upphäfvande det sålunda förordat, och för de förändringar densamma genom senare tiders lagstiftningsåtgärder undergått, anförde utskottet vidare: »Stadgandena angående Adelsns särskilda forum hafva sålunda, äfven der de kvarstå, förlorat sitt ursprungliga sammanhang; och de kunna därför nu mindre än någonsin anses såsom en verklig förmån för Ridderskapet och Adeln. De torde fast hellre vara de fleste bland Ridderskapet och Adelsns ledamöter till olägenhet. Om man äfven fäster mindre vikt vid den omständigheten att frälsemännen derigenom gå miste om en instans i deras arfs- och förmynderskapstvister, hvilket visserligen bereder skyndsamhet, men också i samma mån minskar säkerheten i dessa tvisters pröfning, så är det dock otvifvelaktigt, att för det stora flertalet af Ridderskapet och Adelsns ledamöter, som bo aflägsse från den Hofrätt, under hvars jurisdiktion de lyda, både besvär och kostnad vållas genom ifrågavarande privilegium, som hindrar dem att i sådana enkla ärenden som boupptecknings ingifvande, testa-

mentsbevakning och förmyndareförordnande, vända sig till domstolen i orten, under det att de i vida viktigare och lika grannliga saker måste underkasta sig samma domstols jurisdiktion.» Utskottets i enlighet härmed afgifna hemställan blef, likasom vid nästföregående riksdag, af båda kamrarna godkänd utan nämnvärd diskussion.

På väsentligen enahanda skäl som dem lagutskottet tillförene anført för vidtagande af den reform, hvarom vid innevarande riksdag å nyo väckts förslag, anser sig utskottet böra tillstyrka antagandet af lagbestämmelser, hvarigenom frälsemäns rätt till särskildt forum skulle komma att upphöra. Från de af Riksdagen år 1868 för dess del antagna lagbestämmelser i ämnet skiljer sig motionärens förslag i två hänseenden, nemligen deri att motionären dels i förslaget intagit en bestämmelse om upphäfvande af »Kongl. Maj:ts nådiga förordning den 10 januari 1755 angående afskrifters ingifvande i Kongl. Maj:ts och Riksens Hofrätter af bouppteckningar efter frälsemän», dels derur uteslutit den af Riksdagen antagna bestämmelsen derom, att de mål och ärenden, hvilka vid den tid, då författningen trädde i kraft, voro på hofrättens pröfning beroende, skulle af hofrätten med slut afhjelpas.

Till ingendera af dessa afvikelser från det af Riksdagen för dess del en gång antagna lagförslaget synes utskottet förefinnas giltigt skäl. Förordningen den 10 januari 1755, hvars fullständiga titel lyder »Kongl. Maj:ts Nådige Förordning angående Afskrifters ingifvande i Kongl. Maj:ts och Riksens Håf-Rätter af Bo-uppteckningar efter Frälsemän, som lydt under serskilte Stater», innehåller allenast en föreskrift att »the af Ridderskapets och Adels Sterbhus, som lydt under någon ifrån Håf-Rätternes Domsagu skild Stat» böra gifva »af then Bo-uppteckning, som the, i then Öfver-Rätt, hvarunder the städt, äro förpliktade att lefwerera, i Håf-Rätterne in en öpen eller förseglad afskrift samt therhos en fjerdedels proCent af then behåldne inventarii summan eller bewis, at then betalt blifvit». Och denna föreskrift, hvartill anledningen uppgifves i samma författning vara den »att en stor del af Ridderskapet och Adelen för sine Embetens skull lyda under serskilte Stater såsom Vår Håf-Stat, Lif-Drabante Corps, Lif-Garde, Amiralitetet och Artillerie», har för längesedan upphört att gälla, då samtliga de speciella öfverrätter, som afsågos i författningen, för lång tid tillbaka blifvit afskaffade.

Deremot synes det vara af nöden att i förslaget upptaga ett öfvergångsstadgande af samma innehåll som det i 1868 års förslag förekommande med afseende å de mål och ärenden, som vid tiden för lagens trädande i kraft kunna vara beroende på hofrättens pröfning.

I enlighet med hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte för sin del besluta en författning angående upphäfvande af frälsemäns rätt till särskildt forum, så lydande:

Lag

angående upphäfvande af frälsemäns och deras vederlikars rätt till särskildt forum i vissa mål.

Med ändring af hvad § 6 af ridderskapets och adelns privilegier den 16 oktober 1723 samt 8 mom. af 2 § i 8 kap. rättegångsbalken innehålla derom, att vissa mål och angelägenheter rörande frälsemän skola omedelbart af hofrätt bedömas och handläggas, förordnas, att dessa mål och ärenden hädanefter skola tillhöra vederbörande underdomstolar och efter allmänna rättegångsordningen behandlas, dock att derigenom icke någon inskränkning sker i den rätt, som jemlikt kongl. resolutionen den 3 oktober 1675 § 35, jemförd med kongl. förordningen den 1 mars 1749, tillkommer arvingar i adliga sterbhus att till förrättande af bouppteckningar och arfskiften i samma sterbhus kalla dem, de helst dertill vilja bruka; kommande i följd häraf kongl. brefven den 26 oktober 1748 och den 7 april 1805, hvarigenom utländske adelsmän, som hit till riket inkommit, samt svenska akademiens ledamöter blifvit förunnade enahanda förmåner i rättegångsmål som ridderskapet och adeln, att till all verkan upphöra.

De mål och ärenden, som vid den tid denna författning träder i kraft äro på hofrätts pröfning beroende, skola af hofrätten med slut afhjelpas.

Stockholm den 11 februari 1893.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.